

Шема

4

РЕЛИГИЈАТА, УМЕТНОСТА И МЕДИУМИТЕ ВО ГРАЃАНСКОТО ОПШТЕСТВО

Целта
на оваа
шема

е да ја објасни
улогата на
религијата,
уметноста и
медиумите во
општеството.

Релиџијаџа ВО ОПШТЕСТВОТО

Декларацијата за човекови права на Обединетите нации во член 18 вели: „Секој има право на слобода на мислата, совеста и религија“. Ова право ја вклучува и слободата на човекот да ја промени својата религија или убедување, или поединечно или во заедница со други луѓе, приватно или јавно, да ја манифестира својата религија или убедување преку подучување, практикување, одржување служби или обреди.

Во светот постојат голем број религии. Тие содржат бројни елементи што се централни за нивното учење, како и религиозни практики што може да вклучуваат ритуали, проповеди, молитви, медитација, музика, уметност, танц итн. Затоа религијата се сфаќа како организиран збир на мисли (учење, верување), чувства и симболи, поврзани со поимање на животот.

Првите облици на религијата се јавуваат уште во првобитната заедница на луѓето. Луѓето низ вековите, повеќе или помалку, ја прифаќале религиозната традиција во која биле родени и воспитани но со текот на историскиот развој на човекот и општеството, се менувала и религијата. Во средниот и новиот век религијата доминирала и голем дел од општеството се објаснувало со помош на религиските правила и догми.

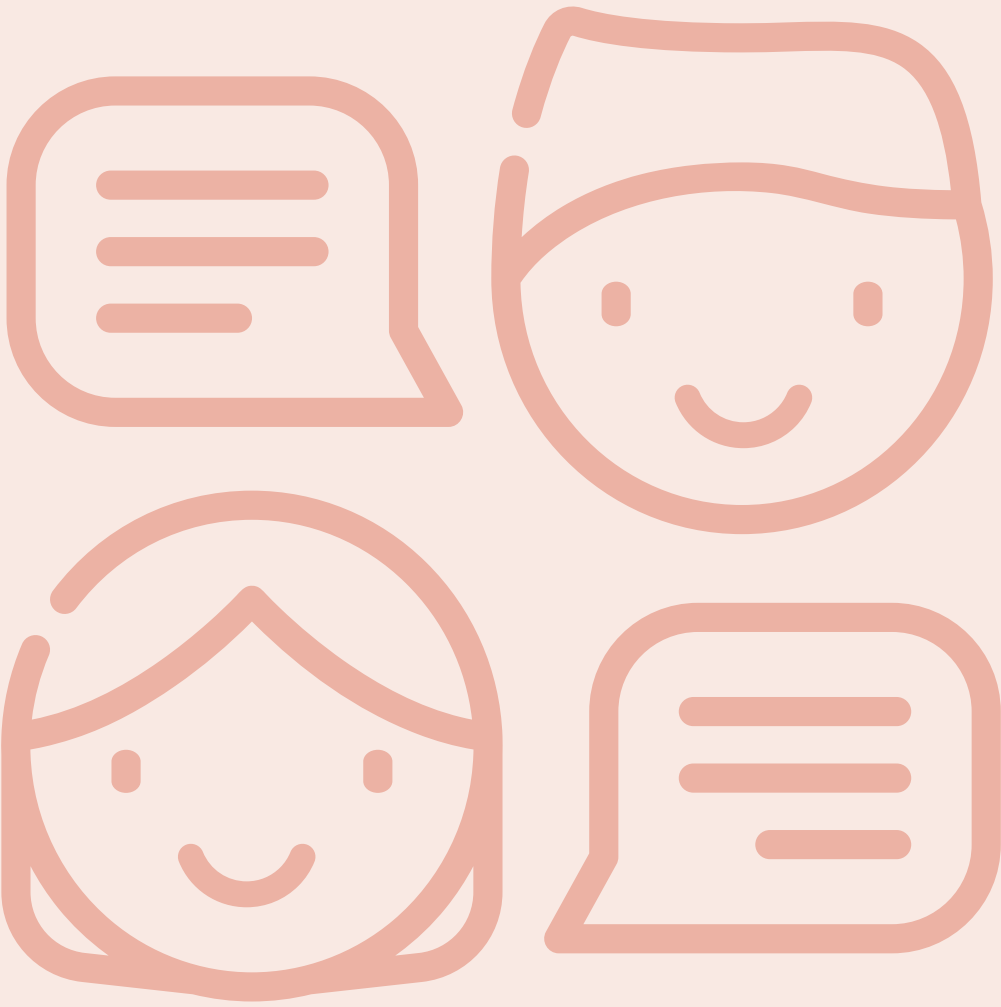
Голем дел од современите држави се секуларни, што значи религијата не се меша во работите на државата и обратно. Република Македонија, согласно Уставот, е секуларна држава. Сепак, без оглед на секуларниот карактер на државата, религијата и денес, во современото општество, има голема улога во животот на граѓаните. Затоа е значајно да се развива емпатија кон другите луѓе, разбирање и подигнување на свеста за почитување на другите религии, верски заедници и религиозни групи, како и почитување на одлуките на нерелигиозните луѓе во општеството.

Денешните општества, гледани од тој аспект, се мултикултурни и мултирелигиски. Ако сакаме да живееме и да соработуваме со луѓето што имаат различна религија од нашата, треба да ги запознаеме и да ги почитуваме основните елементи на нивната религија. Тоа е стратегијата и на нашата држава, која ги поттикнува, помага и ги промовира активностите на запознавање и меѓусебно почитување на луѓето со различна религија и култура.

Истражувајќи ги религиите може да се заклучи дека има сличности, но и разлики меѓу нив. Граѓанското општество ги почитува правата и слободите на луѓето од религиски аспект, што од граѓаните бара одговорност за толеранција кон религијата и верувањата на другите. Тоа подразбира и запознавање на спецификите на различните религиски заедници од своето опкружување, демонстрирање примери на прифаќање на религиските разлики и активно учество во дебати поврзани со улогата на религијата во општеството.

Слободата на вероисповед на граѓанинот е една од темелните вредности дефинирана со Уставот на Република Македонија. Тој ги гарантира правата на верските заедници и религиозните групи, слободно и јавно, поединечно или во заедница со други, да ја изразуваат и да ја практикуваат верата.

Знаевќе ли дека...

1

Постојат околу **10 000 различни религии** низ светот.

2

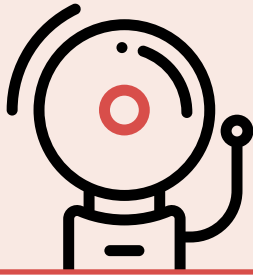
Правото на вероисповед било третирано со **Декларацијата за правата на човекот и граѓанинот од 1789 година.**

3

Верувањето во повеќе богови се нарекува **политеизам**, верувањето во еден бог – **монотеизам**, неверување во божества – **атеизам**.

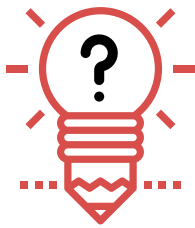
4

Во нашата држава постои **Комисија за односи со верските заедници и религиозните групи**, која е посебен орган на државната управа.

Активност на час

- ▶ Изберете две религии и истражете ги нивните основни карактеристики (симболи, свети книги, храмови). Изработете презентација и споделете ги резултатите со другите ученици. Потоа, отворете дискусија за сличностите и разликите на секоја од презентираниите религии.
- ▶ Посетете некој верски објект во вашата околина. Потоа споделете што сте забележале за време на посетата.
- ▶ **Дискусија:** Улогата на религијата во современото општество. Запознавањето на различните религии ги намалува нашите стереотипи и предрасуди кон нив. Прашања на кои може да дискутирате:

- Каква е улогата на религијата во современото општество?
- Колку истражувањето на религиите и посетите на верските објекти ви овозможи да се запознаете со религиите на културните и етничките групи во нашето општество?
- Имавте ли можност да согледате кај себе дали постоеле предрасуди и стереотипи во однос на некои религии што се негуваат во културните групи во нашето општество?
- Дали има промени во вашите мислења за различните религии, откако се запознавте одблиску со нивните карактеристики?

Уметноста ВО ГРАЃАНСКОТО ОПШТЕСТВО

Секој човек на некој начин е поврзан со одреден вид на уметност. Во одредени случаи се работи за слика што му се допаднала, во друг случај за музичка композиција што го освоила, во трет случај за зграда што посебно му била убава. Секојдневно се споменува уметноста, бидејќи таа е дел од животот и опкружувањето, без разлика дали станува збор за слики (цртежи, фотографија, дигитална графика, графити и друго), скулптура, архитектура, музика, литература, театар, филм (документарци, цртани филмови, 3Д-анимации) и танц (традионален, хип-хоп, балет). Навидум изгледа лесно да се објасни и да се зборува за уметноста и се чини дека секој поединец знае многу за уметност. Но, од аспект на животот во заедницата, уметноста може да биде и сложена и специфична, понекогаш и да предизвика спротивставени мислења.

Ако се размислува од аспект на граѓанското образование, се прашуваме како уметноста е поврзана со него? Што значи уметноста како дел од општеството? Кои се одговорностите, улогите и правата на членовите на една заедница? Како да бидеш „добар“ граѓанин? Ова се прашања што водат кон сознание дека граѓанското образование е многу повеќе само од права и одговорности, тоа е и прашање на лична култура и избор што ни се допаѓа или не. Секој граѓанин има право на избор да следи разновидна филмска уметност, музичка уметност, традиционален настан и/или други форми на уметност. Општеството треба да се стреми да овозможи граѓаните да имаат можност за избор и пристап до различни видови уметност и на тој начин да ги остваруваат своите културни права. На пример, секој треба да има можност да следи концерти, изложби, театарски претстави итн.

Дополнително, дел од образованието за активно граѓанство треба да ги поттикне младите луѓе да стекнат вештини, знаења и ставови што ќе ги користат за развој на својата заедница.

На пример:

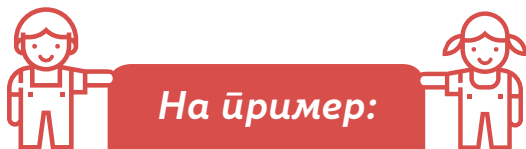
Артан, Јана и Срѓан се членови на театарската секција во училиштето во коешто учат. Ним исто така многу им пречи тоа што улиците и парковите често се преполни со ѓубре и сметаат дека треба да направат нешто во врска со ова. Решија за овој проблем да поразговараат со останатите членови на секцијата и со одговорната наставничка за да видат дали може преку театарска претстава да го прикажат проблемот пред поголема публика и со тоа да го свртат вниманието на овој проблем. Сите се сложија за идејата и за брзо време направија текст и ја извежбаа претставата. Претставата ја прикажаа на свеченоста по повод одбележувањето на Денот на планетата Земја пред нивните соученици и вработени во училиштето, а повикаа и претставници на локалната самоуправа. Претставата беше интерактивна и од гледачите бараше да дадат предлози како да се решава проблемот со ѓубрето и како секој, индивидуално и на ниво на институција, може да придонесе за почиста животна средина. Сите предлози беа забележани и подоцна беа споделени со учесниците (управата на училиштето, наставничкиот совет, училишната заедница и локалната самоуправа) за да видат што може да се направи во однос на ова прашање. На овој начин членовите на театарската група на иницијатива на Артан, Јана и Срѓан го искористија театарот како уметничка форма за да укажат на одреден проблем во заедницата и со тоа да ја подигнат свеста и чувството за одговорност на сите што можат да придонесат за решавање на овој проблем.

Уметноста најчесто ја врзуваат за духовната култура, при што за уметноста се зборува како за имагинација на човековиот дух, така што ѝ се придава посебно место и улога помеѓу разните облици на култура. Во различните видови на уметност, човекот го наоѓа полето за изразување на својата креативност. Уметноста е важна бидејќи е

дел од секојдневието, особено што информиран граѓанин е оној што има капацитет да разбере, вреднува и конструктивно да критикува уметнички дела. Истовремено на граѓаните им се нуди можност да посетат музеј, театарска претстава, концерт или друга форма на уметност, притоа може да изберат, критикуваат, да дискутираат за уметноста, почитувајќи ја како таква, како и патот по кој таа уметност се создала.

Токму затоа и граѓанското образование ја промовира важноста младите да знаат дека уметноста и естетиката, како и почитувањето на разни форми на изразување се дел од граѓанската култура. Во традицијата, уметноста има голема улога од аспект на облека, традиционални инструменти, слики, предмети, архитектура, музика и секој може на лично ниво да чувствува силна врска кон овие традиционални вредности. Покрај ова, секој граѓанин треба да развива разбирање дека личниот избор и вкус за нови форми на експресија во уметноста е дел од заедничкото живеење и меѓукултурната размена. На тој начин се отвора можност за разбирање на различностите.

Во некои култури уметноста е простор за споделување и борба за правата на луѓето каде што преку уметнички дела граѓаните ги споделуваат своите емоции и предлози за подобрување на животот во заедницата, а понекогаш и директно се спротивставуваат на неправда кон одредена група во заедницата.

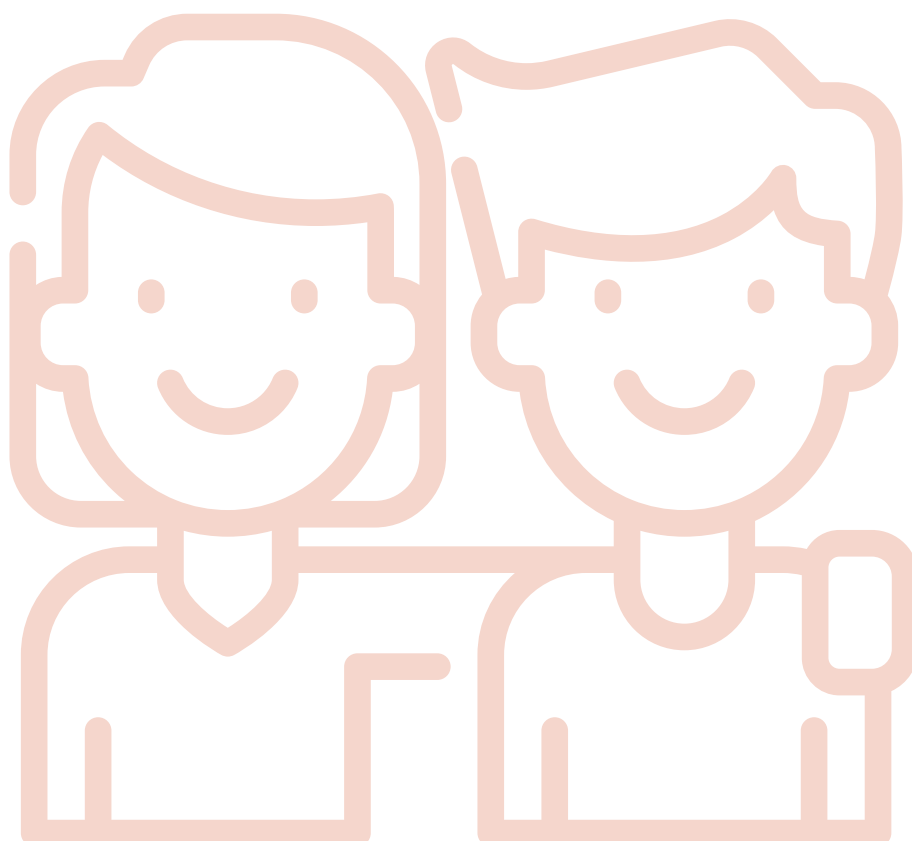

На пример:

Едно од најпознатите дела на Пабло Пикасо е неговата слика „Герника“ која ја прикажува трагедијата на војната и страдањата на невините цивили. Насликана е веднаш по нацистичкото разурнувачко бомбардирање на градот Герника во Шпанија. По нејзиното завршување била изложувана низ целиот свет и станала нашироко позната. Оваа слика има стекнато монументален статус на антивоен симбол и претставува постојан потсетник за трагедиите на војната.

Кога станува збор за уметноста во современото граѓанско општество, значајно е да се разграничат и поимите зошто за одредени уметнички правци се смета дека се шунд и кич. Кои правци ќе бидат дефинирани како кич и шунд, најчесто зависи од авторитетите во уметноста (критичари, признати уметници, професори и сл.). Сепак, делата создадени во ваквите правци можат да им се допаѓаат на луѓето и дури и да имаат повеќе почитувачи отколку критичари. На пример, за шунд литература се смета некоја книга без литературна вредност, а за кич уметност се смета дело кое нема уметничка вредност.

Уметноста е повеќе од примена на вештини и знаења да се создаде уметничко дело, таа истовремено нè учи за развој на личната ориентација на секој млад човек кон уметноста – ги учи за улогата и одговорноста и како творци на уметнички дела, но и како љубители на одреден уметнички правец. Уметноста нуди патоказ и влез на младите кон еден многу важен аспект од културното живеење.

Знаевте ли дека...

1

Во пештерата Алтамира во Шпанија се пронајдени цртежи стари повеќе од 36 000 години. Тие цртежи и денес се сметаат за врвни уметнички дела на креативна генијалност и пример на најрано уметничко дело од постоењето на човештвото. Цртежите се и сведоштво на културната традиција и значајно достигнување во историјата и животот на луѓето во тоа време каде што преку цртеж се осознава за разновидни општествени појави.

2

Дали знаевте дека **музичкиот правец џез** настанал поради тоа што голем број различни култури живееле, твореле и се инспирирале едни од други во ист простор, односно во градот Њу Орлеанс. Невообичаената историја на градот, уникатниот поглед на животот, етничката и културната разноликост и културната интеракција придонеле за развој на овој музички жанр. Исто така во Македонија секоја есен се организира меѓународно препознаениот настан Скопски џез фестивал.

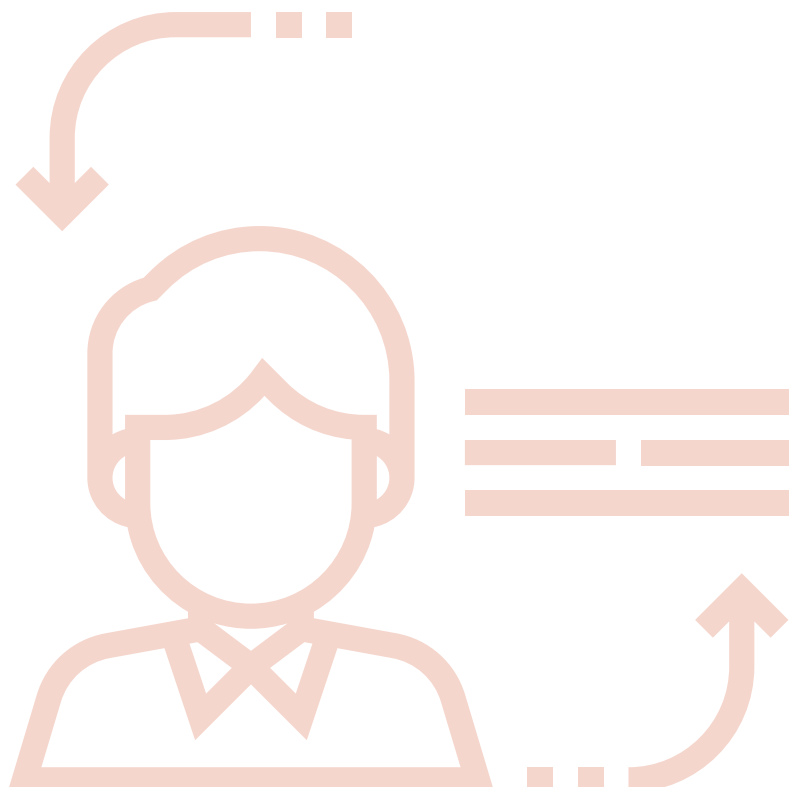
3

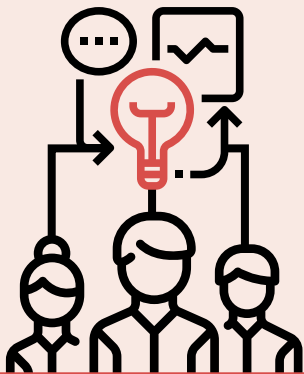
Дали сте знаеле дека **најпознатиот светски уличен уметник Бенкси** преку своите дела дава критика на општествените прашања, како глобално затоплување, капитализам, бегалската криза и слично.

Активностии на час

- ▶ Подготовка на презентација за уметноста како форма за изразување на тема интерес на граѓаните: чиста околина, прослава на ден на мирот, права на животните и други.
- ▶ Дискусија за хип-хоп и дали тој правец во музиката влијае врз младите (може да организирате настап за родителите каде што ќе се претстави овој правец преку танц).
- ▶ Преку истражувачки проекти за традиционалните уметности учиме како младите може да истражуваат заедно за време на наставата по граѓанско образование.
- ▶ Проекти за културен развој на заедницата и како може да се организира локален настан за поддршка на самостојни уметници.

Активност во заедницата

Изложба во училиштето

- ▶ Пред крајот на учебната година може да организирате ваша уметничка изложба на свои дела во училиштето. Заедно со наставникот разговарајте и договорете тема на изложбата. Темата може да биде: „Мојот град“, „Улична уметност“, „Животна средина“, „Архитектурата околу нас“, „Јавни простори“, итн. Откако ќе договорите тема, размислете за индивидуално или групно дело или проект кое би го реализирал/е на таа тема преку фотографија, слика, скулптура или друга форма. Договорете време за правење на делата (на пример една недела). Кога ќе бидете готови, заеднички со професорот поставете ги на договорена локација во училиштето. Како финален настан може да се организира отворање на изложбата на која ќе бидат поканети другите соученици да ја разгледаат.

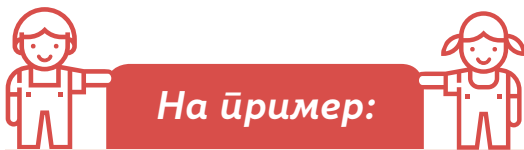
Мурал на јавни простори

- ▶ Заедно изберете простор на кој би сакале да нацртате мурал, но и како сакате тој да изгледа. Муралот може да содржи слика, текст и други елементи. За користење на јавен простор за цртање на мурал треба да пратите барање за одобрување до општината или училиштето, зависно каде се наоѓа просторот. Потоа изработете скица на муралот и заедно со наставникот по ликовна уметност направете листа на потребни материјали.

Медиумите ВО ГРАЃАНСКОТО ОПШТЕСТВО

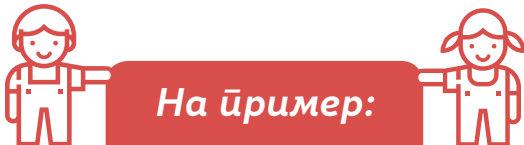
Денес со право може да се каже дека живееме во ера на глобализација, масовна дигитализација и информациски бум. Со едно притискање на компјутер или мобилен телефон може веднаш да се добие информација за што било и затоа зборуваме дека живееме во време на медиуми, масовни комуникации и современа технологија. Ако 20-тиот век беше познат како век во кој периодично се создаваа и се развиваа медиуми, 21-виот е век во кој медиумите го имаат најголемото значење во општеството, посебно кога станува збор за брзина и навременост на информацијата.

Медиум претставува канал низ кој циркулираат информациите. Под поимот „медиум“ се подразбираат различни средства за комуникација: телевизија, радио, интернет, социјални медиуми, весници, списанија и други медиуми. Една од карактеристиките на медиумите е организирано и јавно пренесување на пораки, кои допираат до голем број луѓе. Поради тоа, тие имаат големо влијание, кое може да биде и позитивно и негативно.

Во 1930-тите години граѓаните многу им верувале на информациите пласирани на радиостаниците. Па така, кога во 1938 година на едно радио во САД се емитувала радиодрама врз основа на романот „Војна на световите“ од Х. Г. Велс, дел од слушателите помислиле дека на Земјата навистина се случува инвазија од Марсовци и започнале панично да бегаат од домовите. Тоа траело сè додека не сфатиле дека не станува збор за пренесување вест, туку за драматизација на роман.

Сепак, медиумите можат да послужат и за постигнување на благородни цели. Во денешно време многу иницијативи за подобрување на животот, кои започнале на социјалните медиуми во една држава, за кратко време стануваат глобални. На тој начин позитивните идеи брзо се шират и даваат резултати.

Преку социјалните мрежи како што е Фејсбук информацијата за одредена иницијатива многу бргу се проширува до корисниците а со тоа и до пошироката јавност. На тој начин населението може за многу кратко време да се мобилизира во прибирање помош во услови на елементарни непогоди и различни кризни состојби во општеството.

Масовните медиуми (мас-медиуми) се едни од најзначајните феномени во граѓанското општество и се присутни во сите области на човековиот живот. Нивна клучна улога е информирање на граѓаните, формирање и креирање на јавно мислење. Со развојот на граѓанското општество сè поважна е нивната функција и одговорност во општеството. Медиумите ја следат работата на институциите и информираат за неа, ја поддржуваат слободата на изразување и говор, отвораат простор за дебата, промовираат демократски вредности, поддржуваат разновидност во мислењата и граѓанско учество во општеството. За да ги исполнат тие цели, медиумите треба да ги почитуваат принципите во својата работа како точност, вистинитост, непристрасност, транспарентност, правичност, заштита на децата и младите.

Интернетот како медиум овозможува секој корисник да објави своја содржина и да комуницира со секој друг корисник или медиум на интернет. Оваа размена на информации се прави најчесто преку социјални медиуми, или социјални мрежи. Социјалните мрежи претставуваат форми на електронска комуникација (како веб-страници за социјална комуникација) преку кои корисниците креираат „он-лајн“ заедници за споделување информации, идеи, лични пораки и други мултимедијални содржини.

Иако информирањето преку социјалните мрежи е во пораст, треба да знаеме дека тоа не може да биде замена за медиумите и новинарската работа. Медиумите работат според правила пропишани во законите на земјата, политички документи и меѓународни документи и стандарди. Новинарите внимаваат да бидат етични во својата работа, да го почитуваат правото на јавноста да дојде до вистината, да известуваат во согласност со фактите.

Со интернетот локалното може да стане глобално, пристапот до огромен број информации расте, има можност за комуникација со секој дел од светот, можност секој да сподели информација и да информира. Сепак, интернетот има и свои негативни карактеристики, како лесното пласирање на дезинформации и невистинити вести, крадењето и злоупотребата на личните податоци, вознемирување и малтретирање на интернет (сајбер булинг), говор на омраза на интернет и други појави. Поради дел од овие појави, децата треба посебно да внимаваат за безбедноста на интернет и ако мислат дека правата им се загрозени треба да се обратат кај своите родители или старатели, наставници или институции како Дирекцијата за заштита на лични податоци или Народниот правобранител.

Поради големиот број на медиумски содржини во денешно време, примателот на информацијата – односно ние самите, треба да имаме на ум дека не секоја информација пласирана во медиумите е вистинита и точна. Затоа не треба да веруваме на сè во целост, туку треба информациите да ги проверуваме. Кога ние самите споделуваме информација која не е вистинита, учествуваме во дезинформирање на јавноста, па поради тоа имаме одговорност да ги проверуваме информациите за да се заштитиме себе си и другите од манипулации, дезинформации и пропаганда.

Знаев̄џе ли дека...

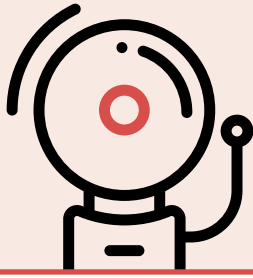
1

Дали сте знаеле дека постои **меѓународна организација Репортери без граници** која ги следи слободите на медиумите во целиот свет и секоја година објавува извештај и рангирање на земјите во светот според слободата на медиумите.

2

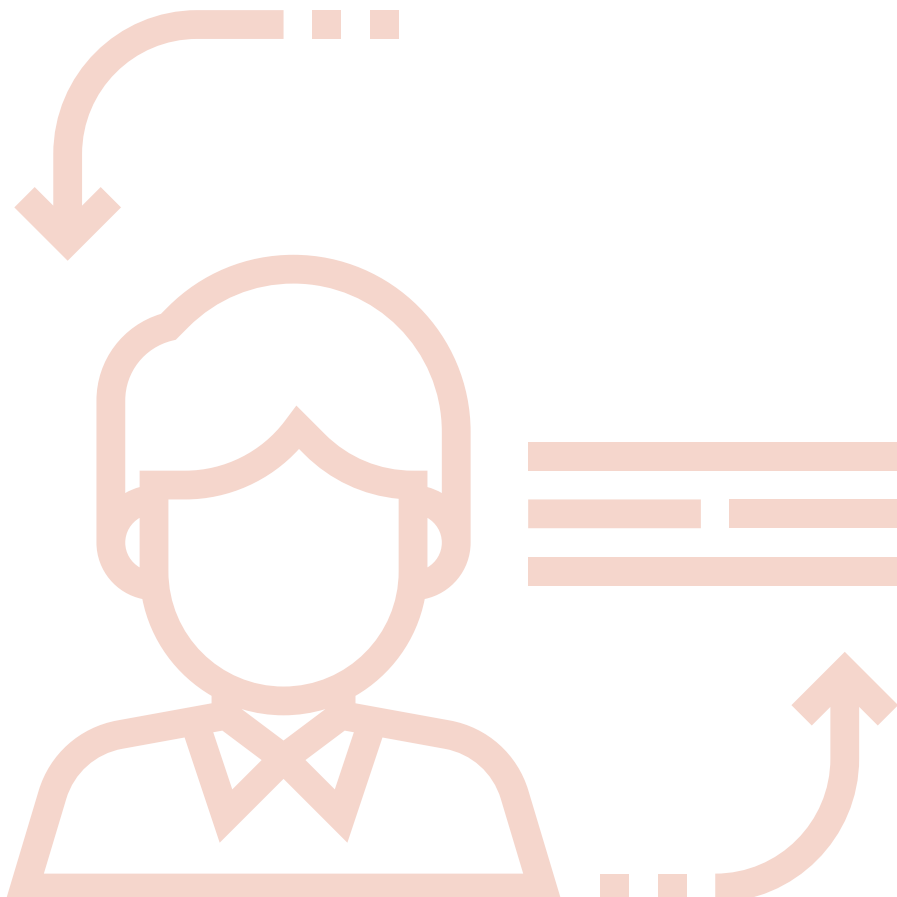
Интернетот за прв пат бил достапен како комерцијална услуга **во 1989 година**. А социјалната мрежа **Фејсбук** се појавува дури 15 години подоцна **во 2004 година**.

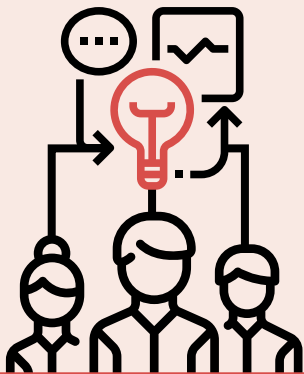

Активност на час

- ▶ Одберете некоја домашна тема што е актуелна тој ден и потоа побарајте неколку текстови од дневни печатени медиуми или веб-медиуми. Обидете се да пронајдете две или повеќе вести кои различно ја обработуваат информацијата. Дискутирајте кои се разликите меѓу вестите. Потоа дискутирајте кои информации ви се важни за да имате доверба во вистинитоста на веста.

Активност во заедницата

Изработка на училишен весник

Изработете свој весник во кој ќе опфатите теми што ви се важни. Преку практична работа и правењето на весникот ќе дознаете зошто се важни медиумите и како влијаат информациите што ги пренесуваат на ставовите и однесувањата на корисниците. Најважно е информациите да се точни, проверени и објективни – весниците не треба да пишуваат претпоставки или невистинити информации.

Поделете се во неколку групи кои заедно ќе пишуваат содржини и ќе го уредуваат весникот. Договорете различна задача за секоја група: интервјуа, анкета, истражување, фотографирање или обработка на насловната страница или графичкиот изглед на страниците. Содржини што може да ги направите се: училишна анкета (на пр. што сметате дека е добро или што треба да се смени во вашето училиште, кој наставник користи интересни методи на предавање и уживате на тие часови), интервју со ученик што остварил успех по некој предмет или натпревар, интервју со училишен психолог, текст за проблеми во училиштето (немање сапун во тоалетот, искршени клупи и сл.), но и за добрите работи што се случуваат (училишни прослави, успех на училиштето на натпревари и слични новости). Весникот може да се уреди електронски во едноставна апликација како Microsoft Word каде што постојат урнеци за вакви содржини по што може да се испечати или да се објави на училишната веб-страница.